

20. Yüzyıl Giysi Tasarımında Pli ve Farklı Yorumları

Ayşe Günay¹

ÖZET

Tasarımcılar, giysi tasarımında yeni biçimler ve farklı atmosferler yaratmak için giysinin rengi, dokusu, yüzey kompozisyonu, malzemesi, hacmi ve silüet özellikleri üzerinde oynayarak bunları kendi tasarım felsefeleri doğrultusunda yorumlarlar. Bu deneme ve arayışlar içerisinde giysinin yapısı ve yüzeyini kurgulamada öne çıkan tekniklerden birisi plidir. Pli sonsuz sayıda yüzey, biçim ve etki üretmeye uygundur. Bu sebeple yeni, deneysel ve özgün bir tasarım deneyimi için başlıca bir unsur olarak öne çıkar.

Endüstri devriminden günümüze pli yaygın olarak hemen her tasarımcının uyguladığı bir teknik olmuştur. Ancak bu tekniği tasarım dilinin temeli olarak gören az sayıda tasarımcı vardır. Mariano Fortuny, Madame Grès, Roberto Capucci ve İssey Miyake, pliyi tasarımlarını oluşturan temel öge olarak görmüş ve kendi özgün tasarım anlayışları doğrultusunda yorumlayıp kullanmışlardır. Her birinde pli tekniği giysinin yapısına ve görüntüsüne farklı özellikler katmış, bu tasarımcıların tasarım dillerinin yansımasının aracı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pli, giysi tasarımı, tasarım dili, biçim, yüzey

Pleat and its Various Interpretations in Garment Design

ABSTRACT

Designers experiment with colour, texture, surface composition, material, volume and silhouette of the garment in order to create new forms and different moods and they interpret these characteristics in accordance with their design philosophy. Pleat is one of the prominent techniques while looking for ways of structuring the construction and surface of the garment. Pleat is a proper tool for producing infinite numbers of surface, form and impacts. As a result of this it is a prominent element for an experimental and unique design experience.

Since the industrial revolution pleat has been a prevalent technique applied by almost every designer. However, there are only a few designers who take it as the basis of design language. Mariano Fortuny, Madame Grès, Roberto Capucci and Issey Miyake regarded pleat as the fundamental element to create designs and they interpreted and used it in accordance with their unique understanding of design. For each of them pleat added different characteristics to the garment's structure and it became a tool for reflecting design language of these designers.

Keywords: *Pleat, garment design, design language, form, surface*

¹ (Yrd. Doç.), Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, ayse.gunay@isikun.edu.tr

Giriş

Tasarım renk, hacim, biçim, malzeme, doku, desen gibi öğeleri ile var olur ve karakter kazanır. Tasarımcının bu öğelerin niteliği ve beraberliğinden oluşan bütünde yarattığı her farklılaşma tasarımın başka yeni bir tasarıma evrilmesi anlamına gelir.

Giysi tasarımı özelinde baktığımızda tasarımcılar yeni ve farklı görüntüler yaratmak için bu niteliklerin biri ya da birkaçı üzerine yoğunlaşırlar. Bu yoğunlaşma tasarımcının malzeme ve teknik olanakları çerçevesinde olduğu kadar onun tasarım dili ve eğilimleri özelinde şekillenir ve yansır.

Tasarımcıların giysinin nitelikleri ve sınırları ile oynarken uyguladığı tekniklerin başında pli gelmektedir. Bir katlama tekniği olan pli, düz bir yüzeyin farklı eksen ve yüksekliklerde yeniden tanımlanmasına olanak sağlar.

Ayrıca yüzey düz iken birbirinden uzak koordinatlarda ya da farklı konumlarda uzanan noktalar, bu katlama eylemleri sonucu üst üste, yan yana ya da çok yakın mesafelerde yeniden konumlanabilir. Tüm bu olasılıklar katlama eylemini yeni, deneysel, süprizlere açık bir tasarım deneyimi için önemli bir teknik olarak ortaya koyar.

Çalışmada amaç, pli tekniğinin tasarıma kattığı etkileri bu tekniği tasarımın merkezine koyan belli başlı giysi tasarımcıları üzerinden incelemektir.

Bu doğrultuda Mariano Fortuny, Madame Grès, Roberto Capucci ve İssey Miyake tasarımcı kimlikleri ile ele alınacak ve sonrasında pliyi ele alış biçimleri çerçevesinde karşılıklı olarak analiz edileceklerdir. Bu aynı zamanda tasarım dilinin irdelenmesi ve çözümlenmesi anlamına da gelecektir.

Tasarım Ögesi Olarak Pli Tekniği

Katlama-kıvrırma eylemi uygulandığı yüzeye dair pekçok özelliği değiştirir. Aynı yüzeyin

farklı noktalarını birbirine yaklaştırır ya da uzaklaştırır. Kıvrılan yüzeyler arasında tanımlı ve anlamlı bir boşluğun oluşmasına önayak olur. Basit bir eylemdir; ancak çok karmaşık sonuçları beraberinde getirebilir. Çoğu zaman sıkça kendini tekrar eder ve çoğul bir biçimde var olur (Günay, 2014: 67).

Bu kendini tekrar etme ve sonsuza kadar çoğalma ihtimali Filozof Gilles Deleuze'un onu sonsuzluk kavramı ile ilişkilendirmesine (Vyzoviti, 2009: 131-132) yol açmıştır.

Bu ilişkiyi moda tasarımcılarının sonsuza uzanırmasına yarattıkları plilerde, drapelerde ve benzeri katlama sonucu ortaya çıkarttıkları formlarında gözlemleyebiliriz.

Aynı şeyin birden fazla defa kullanılması anlamına gelen tekrar, dikkatin bu tekrar edilen şeyde odaklanmasına sebep olur. Düzenli tekrar psikolojik olarak 'güven verici' algılsa da sıkıcı olma ihtimalini de barındırır (Davis, 1996: 225).

Bu anlamda tekrarın miktarı tasarımın genel kompozisyonuna göre ayarlanmalı ve dengelenmelidir. Her tasarımın kendi içinde bir düzeni ve ritmi vardır; ancak 'tekrar' bu ritmin vurgulanmasına yardım eder, ona güç kazandırır.

Aynı zamanda tekrar eden nesnenin uzunluk, kalınlık, sıklık, içerdiği renk kontrastları gibi özellikleri ritmin kuvvetini ve etkisini belirler. Ritim, öğelerin yarattığı bir atmosfer; hayatiyet ve canlılık uyandıran bir histir. (Resim 1)

Resim 1. Richard Sweeney, Möbius, 2008

Japonlar katlama kavramını bir sanat olarak benimserler ve origami sanatı adı altında çok çarpıcı işler ortaya koyarlar (Sloman, 2009: 5). Origamide kullanılan kağıt yapısı, tokluğu ve yüzey özellikleri gereği sınırsız sayıda form, strüktür ve kompozisyon yaratmaya uygundur. Bu anlamda yaratıcılığı tetikleyen varlığı ile birçok sanatçı ve tasarımcıyı kendine çekmektedir.

Katlama ve pli, giysi tasarımında en çok kullanılan tekniklerden ikisidir. Katlama, düz bir malzeme yüzeyini hacimli bir forma dönüştürür. Pli ise katlamanın bir alt elemanıdır, birbirine çok yakın aralıklarla yapılan katlama hareketidir (MOCA, 2006: 19). Pliler doku yaratma, düz yüzeyleri hareketlendirme, hacmi manipule etme, sıradışı yüzeyler

ve hacimler yaratma, heykelsi formlar oluşturma, bedenle giysi arasındaki ilişkinin tanımladığı boşluğu alışılmışın dışında tanımlama ve tasarlama gibi önemli işlevler kazanmıştır. Ayrıca pli, yapısı gereği bulunduğu yüzeyde ışık-gölge etkileri oluşmasına neden olur. Bu etkiler yaratılan kompozisyonun görsel olarak daha da vurgulu olmasını sağlar (Günay, 2014: 68).

Plilerin yukarıda belirtildiği gibi tekrarlı olmasının yanı sıra uzanımları ile yansıttıkları yön duygusu da tasarıma karakter katan etkilerden birisidir. Yanyana tekrarlı dizilmenin verdiği sonsuz paralellik etkisi yüzey yaratma ve yüzeyin dokusunu şekillendirme anlamında önemli bir etkidir. Tekniğin doğası gereği pliler çoğunlukla birbirine paralel ya da bir merkezden çıkıp açılan doğrular gibi uzanır. Böylece yan yana uzanan bloklar gibi durur ve bu da kendi görsel etkisine kuvvet katar.

Pli resimsel açıdan bakıldığında aslında temel tasarım öğelerinden çizginin üç boyutlu bir yansımasıdır denebilir. Giysinin desenlerinde kullanılan çizgiyi bir kenara bırakırsak, giysinin tüm katlamaları ve bu katlamaların ışık-gölge etkisi ile yarattığı etkiler iki boyutlu hayal ettiğimiz çizginin aslında üç boyutlu birer örneğidir.

Mariano Fortuny (d. 1871 ö. 1949)

Mariano Fortuny 20. yüzyılın başında moda tasarımında öne çıkan tasarımcılardan birisidir. Tasarıma getirdiği yenilikler ve sanata yakın duruşu ile moda tarihinde her zaman gerekli saygıyı görmüştür. Varlıklı bir ailenin oğlu olarak İspanya'da dünyaya gelen Fortuny bu sayede sanat ile içiçe olmuş ve sanatsal yatkınlığını keşfedip pekiştirme fırsatı bulmuştur Resim yapan, antika koleksiyonu yapan, tiyatro sahne aydınlatması hakkında

Resim 2. Mariano Fortuny, 'Delphos Giysi' 1910'lar

Resim 3. Mariano Fortuny, 'Delphos Giysi' Detay

uzman bir teknisyen olan Fortuny, ressamların etkisi ile Klasik Yunan ve Orta Çağ'dan ilham almaktaydı. Bu anlayıştakiler giysinin hapsedici olduğundan ve Klasik Yunan giysilerinin bunun aksine özgür bir ruha sahip olduğundan bahsetmekteydi.

Baskı desenleri üzerine çalışarak tekstil ve moda dünyasına adım atan Fortuny'nin moda tarihi açısından en önemli eseri 1907 tarihli 'Delphos' isimli giysisidir (Resim 2). İpekten yapılan ve tamamen bedene dik uzanan plilerden oluşan bu giysi omuzlardan aşağı doğru sarkar. Plilerini uygulama tekniği konusunda hala bir kısım gizem bulunmakla beraber Fortuny'nin düzensiz pli yüzeylerinin muhtemelen ipek nemli iken el ile şekil verildiği ve ısı uygulandığı düşünülmektedir (Polan ve Tredre, 2009: 25-26). (Resim 3)

Kadınların vücuda tam oturan giysiler giydiği ve korse kullandığı bir dönemde yaratılan bu giysi dönemi için sıra dışı bir etki yaratmıştı. Kadın bedenini bir anlamda özgürleştiren bu giysi bir taraftan da beden üzerinde salınan, konforlu bir tasarım önerisi sunmaktaydı. Bununla birlikte sunulan bu özgürlük, esneklik ve rahatlık dönemin haute-couture tasarımcıları tarafından moda olarak algılanmamış ve resmi dışarı giysisi olmak yerine rahat ev içi giysisi olarak tanımlanmıştı. Ancak özellikle 1. Dünya Savaşı sonrası dönemin özgür ruhunun giysilerde yarattığı etki ile Fortuny'nin tasarımları moda müşterilerinin ilgisini fazlasıyla çekmekteydi (2009: 26-27).

Madame Grès (Alix Grès, d. 1903 ö. 1993)

Madame Grès (Alix Grès) de Mariano Fortuny gibi kısıtlanmış kadın bedenine karşı çı-

Resim 4. Madame Grès

kıp dökülen, akan, rahat bırakılmış giysilere ilgi duyan ve aslen heykeltraş olmayı hayal etmiş bir tasarımcı idi. Klasik Yunan heykellerinde bedenden dökülen drapeli kumaşlara öykünerek aynısını kadın bedeninde 20. yüzyılda uygulamak istiyordu. Tanınmış sanat ve kostüm tarihçisi Anne Hollander'ın da belirttiği gibi Grès kumaşı temel artistik gerçeklik olarak ele almakta ve soyut problemlere çözüm bulmaktaydı. Yeri geldiğinde metrelerce kumaş kullanan Grès eskiz ya da kalıp kullanmadan direk kumaş ile çalışarak tasarımlarını o anda yaratıyordu (2009: 67). Kullandığı çok ince ipek jarse kumaşı bükerek plilerine yön vermekte; güçlü teknik bilgisi ve becerisi ile dikkat çekmekteydi (Müller, 2008: 60). (Resim 4-5). 1930'lardan itibaren öne çıkan Grès, tunik, kaftan, kimono ve sari gibi etnik stillerle de tasarım yapmış olsa da kullandığı plileri ve bunların yarattığı klasik Yunan heykeli benzeri anıtsal atmosfer, onun moda dünyasında yer almasını sağlayan asıl etmendir.

Resim 5. Madame Grès Detay

Roberto Capucci (d. 1930)

2. Dünya Savaşı sonrası moda dünyasında gerçekleşen önemli olaylardan birisi İtalya'nın moda dünyasında önemli bir yer edinmesidir. İtalyan tasarımcı Roberto Capucci'nin moda dünyasında tanınması İtalya'nın ekonomik yükselişine eşlik eden tasarım alanındaki liderliği ile paralel olarak gerçekleşmiştir (Blum, 2011: 7).

Roberto Capucci diğer öne çıkan İtalyan tasarımcılarından farklı olarak pli tekniği ile tasarımda sıra dışı ve deneysel oyunlara gitmiş ve bunları cesurca uygulamıştır. Capucci Fortuny ve Grès'den farklı olarak tasarımlarını önce renkli eskizler halinde hazırlamış ve tüm çeşitlemeler ya da deneysel fikirlerini önce çizip sonra uygulamıştır. Kullanacağı kumaş ya da malzemeye de ancak çizimler tamamlanınca karar vermiştir. Ana renkleri sıkça kullanmış ve tasarımlarını hep haute couture mantığı çerçevesinde birer defa uygulamıştır (2011: 8). Giysilerindeki geometrik yapı ve düzen-

lemeler ile heykelsi atmosfer hemen göze çarpmaktadır. Roberto Capucci moda tarihi literatüründe Fortuny, Grès ve Miyake kadar ismi geçmemekle beraber cesareti, yarattığı abartılı ve etkili silüetler ile farklı bir tasarım anlayışı ve tadı yaratmıştır. (Resim 6-7)

İssey Miyake (d. 1938)

İssey Miyake, çağdaşı olan Yohji Yamamoto ve Rei Kawakubo ile 1980'lerde batı moda dünyasına adım atarak bu sisteme Japon avangardı olarak da nitelenebilecek yeni bir soluk ve anlayış getirmiştir. Söz konusu tasarımcılar bu anlamda batı modasının gösteriş odaklı tasarımlarına karşılık alçakgönüllü ve

kusurlu formlar, siyah renk vurgusu, yapıbozumcu yaklaşım, doğu-batı kültürünün sentezlenmesi gibi nitelikleri sunarak tasarım dünyasına alışılmışın dışında önermelerde bulundular (Fogg, 2014: 403). Bu önermelerin önemli bir tanesi ise başta Miyake'nin vurguladığı beden tasarım yolu ile özgürleşmesi fikridir. Buna göre batı modasında ideal beden ölçülerine dayanan ve bedeni sıkıca saran giysi formları yerine bedenin doğal ölçülerine saygı duyup ona uyum sağlayan giysiler yaratılmalıdır. Bu felsefe doğrultusunda Miyake plilerle deneyler yapmakta ve istediği etkileri yaratmak için yeni kumaş teknolojileri üzerine çalışmaktadır.

Miyake'nin 1993 ve sonrası tarihli pli serilerinin esininin muhtemelen Fortuny'e uzandığını söylemek mümkündür (English, 2011: 10). Miyake bu katlama tekniğini sentetik kumaş

Resim 6. Roberto Capucci, 'Ventaglio' 1980

Resim 7. Roberto Capucci, Sonbahar-Kış 1980-1981

ile uygulayarak "Pliler Lütfen" (Pleats Please) isimli seri koleksiyonlarını oluşturmaktadır. Miyake'nin tasarımları asıl ölçülerinin 2,5-3 katı daha geniş şekilde kesilerek dikilmekte ve sonrasında kağıt katmanları arasında sıkıştırılıp ısı ile preslenmekte; ardından plilenecek asıl ölçülerine geri dönmektedir. Miyake 'Pliler doku ve biçimin aynı anda oluşmasına olanak sağlar. Bugünün seri üretim giyimine bireysellik kazandırmanın yolunu bulduğumu hissediyorum.' (2011: 10) sözleri ile plinin yaratıcılığa ve özgünlüğe olan katkısını ifade etmektedir. (Resim 8)

Resim 8. Issey Miyake

Miyake 1990'da William Forsythe'nin Frankfurt Balesi'ne plilenmiş, tüy hafifliğinde polyester jarseden kostümler tasarlamıştı (2011: 11). Bu tasarımların hareket eden beden için çok uygun olduğunu fark eden Miyake hem pli oyunları ile estetik duran, hem pli özelliğini hareket eden bedene rağmen kaybetmeyen, hem de hareket halindeki bedenle uyum için-

de hareket eden giysiden çok etkilenecek bu teknik üzerinde çalışmaya devam etme kararı aldı. Hatta plilenmiş tasarımlarını podyumda sergilerken mankenden ziyade dansçıları kullanması hareket, beden ve pli arasındaki ilişki-den ne kadar da esinlendiğini ve etkilendiğini göstermişti. Pli ile ilgili düşüncelerini Miyake şöyle dile getirir:

'Pliler giyinenin hareketlerine göre beden üstünde hareket eder ve biçim değiştirirler. Hareket ettikçe renkleri de değişir ve optik illüzyonlar yaratır. Pli beni büyülüyor ve biçimler tasarlamamda ilham veriyor.' (Holborn, 1995: 82)

Bu sözlerle, Miyake, hareketin yanı sıra ışığın da formu yaratmada başlıbaşına bir etken olduğunu (Poetry Through Material ..., 1973-4: 5) fark ettiğini göstermektedir. Miyake, pilelerin biçimi ve hareketiyle oluşan optik etkilere renk ögesini de katıp denemeler yapmıştır. Örneğin bu plilerin arasını kontrast renklerle renklendirip plilerin açılıp kapanmaları sırasında bu renklerin sağladığı değişken görsel etkiyi de kullanarak görsel zenginlikler yaratmıştır. Bu denemelere benzer bir uygulamayı Resim 6'daki Roberto Capucci tasarımında gözlemlemek mümkündür.

Pli serisi, Miyake'nin eşitlikçi bir toplumun modern sadeliğini yansıtan ve aynı zamanda işlevsel ve çevreye uyumlu olan tasarımı yaratmak için duyduğu isteğin bir göstergesiydi. Batı modasının ipek malzemeye olan düşkünlüğüne karşıt bir şekilde polyester jarseyi gündeme taşıyan Miyake, çok eski bir teknik olan pliği polyester ve ısıyı kullanarak sabitlemiş; böylece hem estetik anlamda hem de kullanım ve üretim olanakları açısından tasarım dünyasına yeni bir önermede bulunmuştu.

Giysilerinde pliyi uygulama sürecini markasının internet sitesinde ayrıntılı şekilde sunan ve açıklayan Miyake, bu yolla üretim sürecini de vurgulayarak özellikle daha olgun yaşta-ki tüketicilerine yaratım adına kendi içinde felsefi anlamlar taşıyan bir tasarım dünyası sunduğunu göstermek istemektedir (English, 2011: 12).

Bir başka deyişle ürünün sadece son haline odaklanmak yerine onun tasarım ve üretim süreçlerini de önemseyerek deneyimlenen tüm aşamaların önemini vurgulamak istemektedir. Bu, bir anlamda ustalık, makine ve teknolojiye rağmen insan elinin ürüne özgün ve eşsiz katkısı gibi seri üretim sürecinde gözardı edilen kavramları tekrar gündeme taşımak ve onları saygı ile selamlamak anlamına gelmektedir.

Miyake beden ile giysi arasındaki boşluğu geleneksel kimono sayesinde öğrendiğini söyler (2011: 20). Burada kastedilen kimononun stilinden çok boşluk, yani espasın algılanmasıdır.

Miyake'nin pliyi ele alış biçimine bakıldığında beden ile giysinin arasında kalan boşluğu anlamlı kılmak adına pliyi tercih etmesi inandığı felsefeyi yansıtan bir tutumdur. (Resim 8, 9, 10)

Katlama tekniği önceden de bahsedildiği üzere Japon kültüründe eskiden beri var olan bir tekniktir. Özellikle kağıt malzemeyi kullanarak sonsuz sayıda biçim yaratılan origami sanatı geleneksel Japon sanatlarının başında gelir. Bu geleneğin mirasçısı olan ve aynı zamanda beden-giysi ve bu ikisi arasındaki boşluk ve ilişkiye kafa yoran Miyake'nin plilerinin aslında origami mantığının bir uzantısı olduğu söylenebilir.

Resim 9. Issey Miyake, Sonbahar-Kış 1989

Sonuç Yerine

Katlama tekniği hangi tasarım disiplininde olursa olsun malzemenin yüzey, biçim, doku ve silüetinde farklılaşma ve çeşitlilik oluşturan yaratıcı bir süreçtir. Giysi tasarımına baktığımızda özellikle kumaşın manipülasyonu ve tasarımın özgün kişiliğini kazanması aşamasında katlama tekniğinden sıkça faydalanılır. Bu tekniğin sonucunda oluşan etkilerden birisi de plidir. Plinin birçok çeşidi ve oluşma şekli vardır. Kişisel zevklere, eğilimlere, yaratıcılığa göre kolaylıkla kimlik kazanır ve tasarıma özgünlük katar. Endüstri devriminden bu yana moda tarihine baktığımızda pliyi neredeyse her tasarımcının kullandığını söylemek mümkündür. Ancak bazı tasarımcılar için pli,

Resim 10. İssey Miyake

tasarım dillerini oluşturan ve yansıtan ana eleman olarak göze çarpar. Literatürü incelediğimizde her tasarımcının ikonik tasarımları olduğunu görebiliriz. Bu ikonik tasarımları pli çerçevesinde ele aldığımızda Mariano Fortuny, Madame Grès, Roberto Capucci ve İssey Miyake'nin pliyi kullanım ve yorumlayış tarzları ile ayrı bir yerde durduklarını söylemek mümkündür.

Katlama eylemi, daha genel anlamı ile pliyi de içine alan bir şekilde, giysi yapısını ve formunu oluşturmada öne çıkan bir yöntemdir. Pli tekniğini tasarımlarının odak noktası olarak yorumlayan bu dört tasarımcı kullandıkları malzeme ve teknikler, tasarım anlayışları, beğeni ve eğilimleri doğrultusunda özgün tasarımlar ortaya koyarlar. Aralarında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da gözlemlenir. Bu durum, basit bir katlama eyleminin ne kadar farklı ve çeşitli şekillerde yaratılıp kişiye özel yorumlanabileceğinin göstergesidir. Örneğin,

Fortuny pliyi düz akan bir kumaşı hareketlendirmek ve doku kazandırmak için kullanmış; kumaşı kesip oynamadan onu rahat bırakmıştır. Yere doğru akan kumaş plinin görsel etkisi ile hareketli, zengin, sofistike bir etki kazanmıştır. Yaratılan giyside öne çıkan yüzeydeki dinamizmdir.

Madame Grès ise pliyi giysinin yapısını kurgularken oluşturmuş; Fortuny kadar sade olmasa da yine de kumaşı çok kırıp kurcalamadan onun kendi dökümü sırasında oluşturduğu etkilere tasarımını dayandırmıştır. Plilerin yönü ile oynayarak ve giysinin gövdesinde küçük pencereler açarak tasarıma hareket kazandırmış ve vurucu bir doku ve silüet etkisi yaratmıştır.

Roberto Capucci diğer üç tasarımcıya göre çok daha masalsı ve sıra dışı biçim ve silüet denemeleri yapmıştır. Kullandığı pliler diğer tasarımcılarda olduğu gibi aynı yönlü ve sık tekrarlı yüzey oyunları olarak tanımlanmıştır. Ancak Capucci'nin tasarımları kullanılan renkler, plilerin boyutları ve yaratılan hacimler açısından en sıra dışı, oyuncu ve masalsı olan giysilerdir.

Miyake de Capucci gibi heykelsi etkileri kuvvetli tasarımlar yapmakla beraber, onunkiler daha organik, doğal, ağırbaşlı ve oturmuş bir görünüm sergiler. Miyake'de Fortuny ve Madame Grès de olduğu gibi plinin serbest salınımına dayalı değişken ve yenilikçi bir tasarım atmosferinin bulunduğu söylenebilir. Ancak Miyake bu değişkenlik ile beden hareketinin getirdiği süpriz etkilere diğer tasarımcılara göre daha açıktır; hatta bu süprizlere ulaşmak amacındadır. Bu dört tasarımcı arasında pliyi sabitleme açısından Miyake bulunduğu teknolojik yenilikler ile öne çıkmaktadır. Bu hem daha ileri bir zamanda yaşamasının hem

de yenilikçi ve teknolojiye dönük Japon kültüründen gelmesinin bir sonucudur. Bu tasarımcıların her biri pliyeye farklı bir tarz, teknik ve beğeni ile yaklaşmaktadır. Bununla beraber, Capucci'yi bir kenara bırakırsak diğer üçünün ortak noktaları bedeni batı kültürünün katı, kontrolcü ve sıkıştıran anlayışından koparıp onu özgür kılma arzularıdır.

Ele alınan bu tasarımcılardan Miyake pliyeyi hem seri üretilen gündelik giysiler için modern bir şekilde yorumlamış, hem de giysiden çok heykeli andıran tasarımlar yaratmıştır. Capucci'nin plileri aslında hem dönemi için hem de bu dört tasarımcıyı karşılaştırdığımızda aslında en deneysel ve sıradışı olan tasarımlardır. Yerçekimine karşı koyacak biçimde hacim ile oyunlar oynayan Capucci, kullandığı renkler ve biçimlere modern bir hava kazandırmakta Miyake'nin gerisinde kalmış; moda tarihinde hak ettiği önemi kazanamamıştır. Fortuny ve Grès, haute couture geleneğinin hala çok baskın olduğu dönemlerde yaşamış ve buna rağmen Capucci kadar olmasa da sıra dışı tasarımlar yaratmışlardır. Bu sıradışılık daha çok tasarımların korse mantığının dışında bir önerme ile bedeni ele almasından kaynaklanmaktadır. Fortuny'nin Delphos giysisi zamanı için çok minimal, basit, kupsuz ve sanki sadece ev giysisi olarak kullanılabilir gibi algılansa da ilerleyen dönemde modern ve entelektüel kadınların tercih ettiği bir giysiye dönüşmüştür. Grès, bu dört tasarımcı arasında hem modern hem de haute couture olma özelliğini en çok taşıyan tasarımcı olarak öne çıkar. Kullandığı metrelerce kumaşı en ince ve simetrik pliler ile heykelsi özel dikim giysilere dönüştürmüştü; bunu yaparken de modern ve etkileyici bir silüet yaratmayı başarmıştır. Sonuçta pli tekniği bu dört tasarımcı için temel tasarım ögesi haline gelmiş, onların tasarım dillerini ve tarzlarını yansıtan en önemli etken

olmuştur. Bu tekniği uygularken kullandıkları yöntemlere göre plileri farklı ve özgün formlara dönüşmüştü; bu farklılıklar da tasarımlarının özgün kimliğini pekiştirmiştir.

KAYNAKÇA

Blum, D. E. (2011). Roberto Capucci: Art Into Fashion, New Heaven-London: Philadelphia Museum of Art&Yale Uni. Press.

Davis, M. L. (1996). Visual Design in Dress, New Jersey: Prentice Hall.

English, B. (2011). Japanese Fashion Designers: The Work And Influence Of Issey Miyake, Yohji Yamamoto And Rei Kawakubo, London-New York: Berg.

Fogg, M. (2014). Modanın Tüm Öyküsü, çev: Emre Gözgülü, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Günay, A. (2014). Giysi Tasarımında Çizgi ve Çizgiselliğin Rolü, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Holborn, M. (1995). Issey Miyake, Köln: Taschen.

Institute for Foreign Cultural Relations. (1973-74). Poetry Through Material, Light and Movement: 27 Object Artists From the Federal Republic of Germany, Stuttgart.

MOCA (The Museum of Contemporary Art). (2006). Skin+Bones: Parallel Practices in Fashion and Architecture, New York: Thames&Hudson.

Müller, F. (2008). Fashion Game Book: A World History Of 20th Century Fashion, New York: Assouline Publishing.

Polan, B. ve Tredre, R. (2009). The Great Fashion Designers, Oxford: Berg.

Slovan, P. (2009). Paper - Tear, Fold, Rip, Crease, Cut, London: Black Dog Publishing.

Vyzoviti, S. (2009). Folding Architecture: Spatial, Structural and Organizational Diagrams, Amsterdam: BIS Publishers.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Resim 1. KOSHIRO, Hatori ve Richard Sweeney, Paper: Tear, Fold, Rip, Crease, Cut, Blackdog Publishing, London, 2009.

Resim2.<http://theredlist.com/wiki-2-23-1249-1251-view-1900s-profile-mariano-fortuny-3.html> (11.09.2015).

Resim3.<http://katedaviesdesigns.com/2012/06/12/pleats-now-and-then/> (09/09/2015).

Resim 4. <http://annageemag.com/tag/madame-Grès/> (15.09.2015).

Resim5.<http://matouenpeluche.typepad.com/matouenpeluche/2014/06/madame-gr%C3%A8s.html> (15.09.2015).

Resim 6. Blum, D. E. (2011). Roberto Capucci: Art Into Fashion, New Heaven-London: Philadelphia Museum of Art&Yale Uni. Press.

Resim 7. Münchner Stadtmuseum. (1990). Roberto Capucci: Mode und Kunst: Volumen, Farbe, Methode, Fabbri Editori, München.

Resim 8. <http://global.rakuten.com/en/store/jimu/item/016975/> (03.09.2015).

Resim9.<http://www.catwalking.com/.../showcase/pages/X123.html> (06.04.2009).

Resim 10. <http://luxuryactivist.com/beauty/pleats-please-by-issey-miyake-happy-one/> (03.09.2015).